

Inskrivningsreformen i Finland:

Reformens utgångspunkter och målsättningar

Arvo Kokkonen

Utvecklingsmöjligheterna anses vara bäst då verksamheten styrs av en enhetlig organisation och sköts av en myndighet som har specialiserat sig på att upprätthålla och utveckla branschens register.

Allmänna utvecklingsbehov inom offentlig förvaltning

Målsättningarna för statsminister Matti Vanhanens II regering är bl.a. att trygga den ekonomiska tillväxten, sysselsättningen och grunden för välfärdssamhällets finansiering. Mängden arbetskraft i arbetsför ålder minskar och den globala ekonomiska utvecklingen lyfter fram nya utmaningar. Årligen kommer cirka 11 000–12 000 flera personer att försvinna från arbetslivet jämfört med ungdomarnas årsklasser som kommer till arbetslivet från och med början av nästa decennium. Till regeringens målsättningar hör att sörja för att en så stor andel som möjligt av medborgarnas arbetsinsats utnyttjas, att arbetets produktivitet och kvalitet väsentligen förbättras på de finska arbetsplatserna under de kommande decennierna, samt att förbättra företagsamhetsviljan och företagets vilja att växa. För att säkra en tillräcklig ekonomisk tillväxt är produktivitetens gynnsamma utveckling i allmänhet, men också höjningen av arbetets produktivitet av största vikt.

Genom regeringsprogrammet inleddes omfattande utvecklingsprogram inom både centralförvaltningen och regionalförvaltningen. Ändringar i ansvarsområden som trädde i kraft 1.1.2008 har gjorts inom statens centralförvaltning. Reformerna inom regionalförvaltningen avses träda i kraft senast år 2010. Regeringen har också meddelat att man ämnar fortsätta regionaliseringen av statsförvaltningens arbetsplatser. Målsättningarna för utvecklingen av centralförvaltningen är att se till att organiseringen av förvaltningens strukturer är ändamålsenlig så att den på

bästa möjliga sätt stöder befolkningens välfärd och Finlands nationella konkurrenskraft samt gör det möjligt att producera lönsamma kundinriktade tjänster av god kvalitet. Avsikten med utvecklingsprogrammet är att centralförvaltningen koncentrerar sig på sina kärnuppgifter. Målsättningarna för regionalförvaltningen är att klarlägga arbetsfördelningen mellan regionala myndigheter och avlägsna överlapp, förenhetliga regionindelningarna, avsevärt minska antalet myndigheter och omorganisera länsstyrelserna.

Behärsknigen av de offentliga utgifternas tillväxt och ökningen av arbetets produktivitet är målen för produktiviteten inom offentlig tjänsteproduktion. Produktivitetens nytta måste allokeras systematiskt. Produktivitetsprogrammet inom den statliga sektorn fortsätter. Dess avsikt är att under utvecklingsperioden minska arbetskraften med cirka 9 600 årsverken, samt att inleda nya produktivitetstyggar, som från och med slutet av utvecklingsperioden ska leda till en minskning av cirka 4 800 årsverken.

Tingsrätternas handlingsförmåga effektiviseras och resurser koncentreras till rättsskipningsuppgifter i enlighet med Matti Vanhanens II regeringsprogram. Avsikten med rättssäkerhetspolitiken är att hålla rättegångarnas tyngdpunkt vid tingsrätterna så att en så stor andel som möjligt av deras beslut blir slutgiltiga. Vid tingsrätterna koncentreras resurserna till omfattande tviste- och brottmål som kräver juridisk expertis och prövning. Genom att förenkla metoderna för behandlingen av ostridiga fordringsärenden, inskrivningsärenden som gäller fastigheter och övriga enkla och rutinmässiga ärenden kan resurser befrias för att utnyttjas vid behandlingen av ärenden som kräver mera tid och resurser. Fastigheternas inskrivningssystem förnyas och inskrivningsärendena överförs till Lantmäteriverket i enlighet med regeringsprogrammet.

Informationstjänsten som gäller fastigheter spelar en central roll för medborgare och företag. Både ansöknings- och informationstjänsteärendena koncentreras till lantmäteriberbyråerna som har ett omfattande nät av verksamhetsställen. Register- och

fastighetsdatasystemet måste utvecklas med hjälp av de möjligheter som datatekniken erbjuder. Utvecklingsmöjligheterna anses vara de bästa då verksamheten styrs av en enhetlig organisation och sköts av en myndighet som har specialiserat sig på att upprätthålla och utveckla branschens register. Både inskrivningsförfarandet och informationsförsörjningen kan effektiviseras. Dagens högklassiga rättssäkerhet och juridiska expertis bevaras även efter uppgifternas överföring.

Nya lösningar har sökts även i andra nordiska länder

Under de senaste åren har registersystemen med anknytning till fastigheter utsatts för reformer i alla nordiska länder. Fördomsfria och stora reformer har också gjorts i varje land. Reformbehovet har varit lika stort och det har uppstått samtidigt. Som slutsats för den nordiska utvecklingen kan konstateras att inskrivningen av fastigheter har utsatts för omorganisering i alla nordiska länder. Jämfört med den långa, enhetliga traditionen kan lösningarna anses vara rätt så radikala. Å andra sidan går reformerna mot så gott som samma riktning. Orsakerna till reformerna och målsättningarna har också varit desamma. Centraliseringen och överföringen av inskrivningsärenden till lantmäteriförvaltningen har varit reformernas mest centrala drag. Man har även reformerat underrättsnätet i alla länder samtidigt. Inskrivningen har avlägsnats eller håller på att avlägsnas från de allmänna underrätterna och samtidigt minskas antalet underrätter.

Reformgenomföring av Finlands fastighetssystem och inskrivningssystem vid Lantmäteriverket

Det finska fastighetssystemet ska utvecklas och Lantmäteriverket tar över ansvaret för inskrivningsärendena enligt den entydiga ståndpunkten i regeringsprogrammet för Matti Vanhanens II regering. Då man talar om reformerna som påverkar fastighetssystemet måste man skilja på tre olika utvecklingsuppgifter och deras genomföring. För det första gäller det inskriv-

ningsärendenas administrativa överföring från tingsrätterna till Lantmäteriverket, för det andra gäller det förnyelsen av fastighetsdatasystemets (FDS) inskrivningsdel och för det tredje gäller det utvecklingen av elektronisk fastighetsöverlåtelse.

Fastighetsdatasystemets fastighetsdel förnyades under åren 2003–2005 genom ett omfattande utvecklingsarbete i samarbete mellan kommunerna som för fastighetsregister, justitieministeriet och Lantmäteriverket. Arbetets resultat blev ett nytt riksomfattande och enhetligt fastighetsregister som uppdateras av både kommunerna och lantmäteribyråerna och som togs i bruk 1.6.2005. Samtidigt togs förnyade informationstjänster i bruk, varav den mest anmärkningsvärda reformen kan anses vara en informationstjänst som tillgodoser dem som behöver information om fastigheters positionsuppgifter. Det blev också möjligt att söka uppgifter genom ett kartgränssnitt. FDS:s fastighetsdel förnyades inte, utan den fick vänta på beslutet om inskrivningsärendenas eventuella administrativa överföring. Redan då kände man till behovet att uppdatera det föråldrade inskrivningssystemet. Datasystemlösningen för FDS:s inskrivningsdel har anor från 1980-talet och är åtskild från fastighetsregistret. Fastighetsregistrets

dagliga kopiering i inskrivningssystemet är förutsättningen för att sÄrlösningen ska fungera. Den dubbla upprÄthÅllningen av uppgifter leder till överlapp i förvaltningen av dataöverföringarna, vilket kan leda till problem med tillförlitligheten. Lagen om ett fastighetsdatasystem och anslutande informationstjänster hade trätt i kraft 1.1.2003 och förvaltningsansvaret för själva systemet hade lagts på Lantmäteriverket.

Justitieministeriets kommission har i sitt slutbetänkande (KB 2006:1) utrett elektronisk fastighetsöverlåtelse. Utvecklingen av elektronisk fastighetsöverlåtelse spelar en avgörande roll vid utvecklingen av inskrivningsverksamheten. Ärendet är mycket aktuellt i alla västeuropeiska länder. TillÄgnelsen av det elektroniska inskrivningsregistret (lagfarts- och in-teckningsregistret), fastighetsregistret och fastighetsdatasystemet lade grunden för ett enhetligt och riksomfattande datasystem. De planerade europeiska elektroniska systemen för fastighetsöverlåtelse har ett gemensamt centralt drag, nämligen direkt kontakt till elektroniska register. Med andra ord kommer skapandet av elektroniska register i praktiken att vara ett mellanstadium i övergången till elektronisk överlåtelse. Det är klart att

Pekka Lehtonen

Pekka Lehtonen

sammanslagningen av inskrivnings- och fastighetsregistret i Finland skapar bättre förutsättningar för elektronisk fastighetsöverlåtelse än skilda register. Inskrivningsförfarandet kan avsevärt automatiseras. Frågan gäller inte enbart inskrivning i realtid så att ansökan omedelbart blir anhängig eller elektronisk behandling av ansökan vid inskrivningsmyndigheten såsom kommissionen för utredning av elektronisk fastighetsöverlåtelse har föreslagit, utan förfarandet kan organiseras så att en ansökan omedelbart och automatiskt leder till inskrivning utan skild prövning av inskrivningsmyndigheten.

Lantmäteriverket har inlett genomförandet av de två ovan nämnda utvecklingsprojekten genom att grunda ett projekt för att definiera de krav som det kommande systemet eller de kommande systemen bör fylla. Målet är att inleda datasystemens utvecklingsarbete så att fastighetsdatasystemets nya inskrivningsdel kan tas i bruk mot slutet av år 2012 och fastighetsöverlåtelseystemet därefter. I varje fall kan inte det elektroniska fastighetsöverlåtelseystemet tas i bruk innan inskrivningsdelen har förnyats. Medan utvecklingsarbetet pågår blir det klart i vilken mån det elektroniska fastighetsöverlåtelseystemet tas i bruk stegvis eller delområdesvis. Man bör minnas att byggandet av ett elektroniskt fastighetsöverlåtelseystem innebär att ett helt nytt system inklusive verksamhetsprocesser skapas, medan inskrivningsdelen snarare innebär att själva systemet datatekniskt sett förnyas så att det motsvarar dagens ändrade behov.

Enligt de preliminära planerna överförs inskrivningsärendena från tingsrätterna till Lantmäteriverket 1.1.2010. Justitieministeriets och jord- och skogsbruksministeriets gemensamma koordineringsarbetsgrupp har godkänt överföringens tidpunkt. Överföringens slutliga tidpunkt beror på tidpunkten då ändringarna i lagstiftningen träder i kraft. Projektet som sammanställde planen för överföringen av inskrivningsärenden som gäller fastigheter (KIRSU) tillsattes av Lantmäteriverkets generaldirektör. Projektets uppgift var att sammanställa en detaljerad plan för överföringen av inskrivningsärenden som gäller fastigheter till Lantmäteriverket samt att planera de åtgärder genom vilka inskrivningsuppgifterna och personalen som nu sköter dem överförs till Lantmäteriverket. Efter att planen godkändes i ovan nämnda koordineringsarbetsgrupp på ministerienivå, tillsatte generaldirektören 20.12.2007 ett projekt för att verkställa överföringsplanen (KIRSI).

Vid planeringen av överföringen av inskrivningsärenden har man fastställt följande centrala principer som behövs för att verkställa överföringsplanen:

1. Organiseringen av Lantmäteriverkets hela verksamhet bygger på kundinriktade kärnprocesser. Inskrivningsuppgifterna integreras till en del av denna helhet av kärnprocesser. En ny kärnprocess grundas vid Lantmäteriverket, kärnprocessen för inskrivningsärenden. Varje kärnprocess har respektive ägare som ansvarar för kärnprocessens styrning. Ägaren har ett riksomfattande processteam till hjälp. Kärnprocessen sörjer för bl.a. processernas enhetliga förfaringsätt, anvisningar, utbildning, stödverksamhet, mätning och utveckling.
2. Lantmäteribrån på orten där fastigheten är belägen fungerar som forum för inskrivningsärendena samt behandlar och avgör dem. För tillfället har Lantmäteriverket 13 lantmäteribråer och verksamhetsställen på 35 orter.
3. Juriststödet ordnas genom att grunda ett behövligt antal juristtjänster vid lantmäteribråerna. Juristen står till förfogande för lantmäteribrårens alla verksamhetsställen och kommer att stöda inskrivningspersonalens avgöranden vid bråren och avgör själv ärenden som är svåra, omfattande eller lämnar rum för tolkning.
4. I dagens läge deltar auskultörande jurister (notarier) i behandling och avgörande av inskrivningsärenden som en del av sin utbildning. Vid justitieministeriets utreds som bäst utvecklingen av auskultöringen vid domstol i framtiden. Överföringen av inskrivningsärenden till Lantmäteriverket planeras utgående från att notarierna inte skulle flytta till Lantmäteriverket för att träna avgörande i inskrivningsärenden.

5. Efter överföringen används det nuvarande datasystemet för lagfarts- och inteckningsregistret. Systemets användarsupport tryggas i samband med överföringen.

6. Målsättningen för statsrådets produktivetsprogram beaktas vid planeringen och genomförandet av överföringen.

Projektet som verkställer överföringen av inskrivningsärenden (KIRSI) genomför de åtgärder som i överföringsplanen hade konstaterats vara nödvändiga för en störningsfri överföring av inskrivningsärenden. De åtgärder som behövs utförs i fem delprojekt.

Finlands fastighetssystem på ny nivå

Reformen av fastighetssystemet är en del av den offentliga förvaltningens utveckling. Ett effektivt och tillförlitligt fastighetssystem skapar förutsättningar för en höjning av produktiviteten och en ökning av sysselsättningen samt för att förbättra medborgarnas välfärd. Tre betydande utvecklingsprojekt har kommit i gång som en del av fastighetssystemets utveckling och då de har blivit verklighet kan man tro att det finska fastighetssystemet har uppnått en helt ny nivå. Alla utvecklingsprojekt är omfattande och kräver gott och löpande samarbete inte endast mellan olika förvaltningsområden utan också ett nytt slags partnerskap mellan den offentliga och den privata sektorn. Samtidigt måste man sörja för att det nuvarande systemet fungerar tillförlitligt och betjänar kunder och medborgare under utvecklingsarbetet. Samarbetet har börjat väl.

Skribenten är lantmäteriråd vid Lantmäteriverkets Centralförvaltning, arvo.kokkonen@maanmittauslaitos.fi.

Pekka Lehtonen

Fastighetsinskrivningsärendenas överföring är ett stort projekt. Ifrån vänster Tuomas Lukkarinen, Ari Tella, och skribenten Arvo Kokkonen.